

Anna Janecka

Muzeum KL Plaszow

Prawno-organizacyjne aspekty funkcjonowania instytucji kultury na przykładzie Muzeum – Miejsca Pamięci KL Plaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945) (w organizacji)

Legal and Organisational Aspects of the Functioning of a Cultural Institution. The Example of KL Plaszow Memorial Museum in Kraków. The German Nazi Labour and Concentration Camp (1942–1945) (in Organisation)

Abstrakt

W artykule zaprezentowano proces powstawania instytucji kultury od strony prawnej. Zdefiniowano, czym są instytucje kultury, przedstawiono ich podział oraz wskazano najważniejsze akty prawne obowiązujące w ww. jednostkach. Omówiono najistotniejsze dokumenty, które powstały w procesie powoływania do życia Muzeum KL Plaszow. Opisano przykładowe problemy, z którymi pracownicy instytucji kultury mogą się zetknąć podczas swojej pracy, jak również proces zarządzania jednostką. Ponadto przedstawiono najważniejsze obowiązki instytucji kultury jako osoby prawnej.

Słowa kluczowe

zarządzanie, finanse publiczne, instytucja kultury, muzeum, Muzeum KL Plaszow, Muzeum Jana Pawła II

Abstract

In this paper, author presents the process of establishing cultural institutions from the legal side. It defines what cultural institutions are, presents their division and indicates the most important legal acts applicable to them. The most important documents created in the process of the Plaszow KL Museum establishing are discussed. Examples of problems that employees of cultural institutions may encounter during their work, as well as the process of managing the unit, are described. Furthermore, the most important responsibilities of a cultural institution as a legal entity are presented.

Keywords

management, public finances, cultural institution, museum, KL Plaszow Memorial Museum, John Paul II Museum

Wstęp

Punktem wyjścia do prawidłowego funkcjonowania każdej jednostki organizacyjnej, zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, jest po pierwsze – zrozumienie, czym ona właściwie jest, po drugie – jakie w związku z tym akty prawne nas obowiązują, wreszcie po trzecie – identyfikacja trudności i problemów, jakie możemy napotkać w trakcie powoływania jej do życia, a później w trakcie organizowania działalności oraz przez okres właściwego jej działania (tj. po zakończeniu etapu organizacji), oraz reakcja na nie.

Czym są instytucje kultury? Definicje, najważniejsze akty prawne

Instytucje kultury stanowią jeden z filarów sektora finansów publicznych. Zgodnie z zapisami ustawy o finansach publicznych można wyróżnić dwie grupy tych instytucji: państwowe i samorządowe¹. Ustawa ta jednak nie definiuje ww. jednostek. Nawet w ustawie o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej nie zdefiniowano pojęcia instytucji kultury wprost. Jednak na podstawie jej zapisów stworzona została definicja stosowana w statystyce publicznej, określająca instytucję kultury jako państwową lub samorządową osobę prawną, dla której działalność kulturalna jest podstawowym celem statutowym i nie stanowi jednocześnie działalności gospodarczej, prowadzoną w szczególności w formie: muzeów, biur wystaw artystycznych, galerii i centrów sztuki, bibliotek, domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów². Definicja ta nie obejmuje jednak wszystkich aspektów, które mieści w sobie to pojęcie.

W ustawie o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, która jest jedną z najważniejszych ustaw, na podstawie których funkcjonują omawiane jednostki, zawarto przepis wskazujący, iż działalność kulturalną mogą prowadzić osoby prawne, osoby fizyczne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej³. Ważną kwestią jest tutaj zrozumienie, czym jest rzeczona działalność kulturalna, ponieważ ona determinuje to, w jakiej formie organizacyjnej będzie prowadzona jednostka. W rozumieniu wspomnianej ustawy działalność kulturalna polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury⁴. Pojęcie kultury jest bardzo szerokie, gdyż oznacza materialną i umysłową działalność społeczeństw oraz jej wytwory⁵. Z tego też względu katalog form organizacyjnych zaproponowanych przez ustawodawcę jest otwarty. W szczególności są to: teatry, opery, operetki, filharmonie,

1 Art. 9, pkt 13 Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1270 z późn. zm.

2 *Pojęcia stosowane w statystyce publicznej. Instytucja kultury*, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/128,pojecie.html (dostęp: 27.02.2024).

3 Art. 3, ust. 1 Ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 87 (dalej: u.o.p.d.k.).

4 Art. 1, ust. 1 u.o.p.d.k.

5 *Kultura*, Słownik języka polskiego PWN, www.sjp.pwn.pl/szukaj/kultura.html (dostęp: 27.02.2024).

orkiestry, instytucje filmowe, kina, muzea, biblioteki, domy kultury, ogniska artystyczne, galerie sztuki oraz ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury⁶. Formy te częściowo pokrywają się z wymienionymi wcześniej w definicji stosowanej w statystyce publicznej.

Należy również wspomnieć, że możliwe jest prowadzenie działalności kulturalnej, która nie będzie stanowiła podstawowego celu statutowego osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej. Wówczas dopuszczalnymi formami organizacyjnymi są kluby, świetlice, domy kultury i biblioteki. Niemniej jednak ten katalog znowu jest katalogiem otwartym⁷.

W przypadku dwóch form organizacyjnych, tj. muzeów i bibliotek, wydane zostały odrębne ustawy:

1. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach⁸;
2. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach⁹.

Są one nadrzędne wobec ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, z zastrzeżeniem, iż w sprawach, które nie zostały w nich uregulowane, mają zastosowanie przepisy ww. ustawy¹⁰. Zabieg ten – tj. wydanie odrębnych ustaw – wynika z faktu, iż zarówno muzea, jak i biblioteki mają szczególny charakter, gdyż gromadzą przedmioty uznane za ważne dla historii kultury, sztuki, przyrody i nauki, czyli szeroko rozumiane materialne dziedzictwo kultury¹¹.

W tym miejscu warto również wspomnieć o innych aktach prawnych, w których uregulowano obszar kultury, tj. m.in. o:

1. Ustawie z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii¹²;
2. Ustawie z dnia 9 listopada 2018 r. o finansowym wspieraniu produkcji audiowizualnej¹³, która zastąpiła Ustawę z dnia 16 lipca 1987 r. o państwowych instytucjach filmowych;
3. Ustawie z dnia 7 listopada 1996 r. o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych¹⁴;

6 Art. 2 u.o.p.d.k.

7 Art. 4, ust. 1 u.o.p.d.k.

8 T.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 385.

9 T.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2393.

10 Art. 4 ustawy o muzeach oraz art. 2 ustawy o bibliotekach.

11 „Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów” (Art. 1 Ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 385).
„Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej” (Art. 3, ust. 1 Ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2393).

12 T.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 130.

13 T.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 198.

14 T.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 545.

4. Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹⁵.

Nie sposób również pominąć aktów wykonawczych, które rozciągają przepisy ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej na działalność kulturalną prowadzoną przez jednostki organizacyjne, które podlegają innym ministrom niż Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub są przez nich nadzorowane¹⁶.

Ustawodawca daje także prawo organizowania i prowadzenia działalności kulturalnej i artystycznej (związanej z wypełnianiem ich funkcji) kościołom oraz innym związkom wyznaniowym. Dla realizacji tego prawa mogą one zakładać i prowadzić odpowiednie instytucje oraz dystrybuować i rozpowszechniać filmy¹⁷.

Należy jednak pamiętać, że samo prowadzenie działalności kulturalnej nie jest równoznaczne z posiadaniem statusu instytucji kultury.

Podział instytucji kultury, organizatorzy

Wspomniany wcześniej podział na państwowe i samorządowe instytucje kultury jest głównym podziałem wymienionym w przepisach prawa. Dodatkowo spośród wszystkich instytucji kultury wyodrębniona została grupa instytucji artystycznych, które są powoływane do prowadzenia działalności artystycznej w dziedzinie teatru, muzyki, tańca z udziałem twórców i wykonawców. Są to w szczególności: teatry, filharmonie, opery, operetki, orkiestry symfoniczne i kameralne, zespoły pieśni i tańca oraz zespoły chóralskie¹⁸.

Państwowe instytucje kultury są tworzone przez ministrów i kierowników urzędów centralnych¹⁹, samorządowe natomiast – przez jednostki

15 T.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 840 z późn. zm.

16 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 września 2017 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej na działalność kulturalną prowadzoną przez jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Sprawiedliwości lub przez niego nadzorowane (Dz.U. z 2017 r., poz. 1841); Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej na działalność kulturalną prowadzoną przez jednostki organizacyjne podległe lub nadzorowane przez Ministra Obrony Narodowej (Dz.U. z 2012 r., poz. 195); Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 12 października 1992 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej na działalność kulturalną prowadzoną w jednostkach organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych (Dz.U. z 1992 r., Nr 79, poz. 403); Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 lipca 2018 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej na działalność kulturalną prowadzoną przez jednostki organizacyjne podległe ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych lub przez niego nadzorowane (Dz.U. z 2018 r., poz. 1418).

17 Art. 26, ust. 1–2 Ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 265).

18 Art. 11 ust. 2 u.o.p.d.k.

19 Art. 8 u.o.p.d.k.

samorządu terytorialnego, czyli gminy, powiaty, województwa²⁰. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego (dalej: JST) o charakterze obowiązkowym²¹, co (zgodnie z definicją zawartą w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) oznacza zadanie publiczne, które służy zaspokojeniu potrzeb wspólnoty samorządowej i z którego JST nie może zrezygnować²².

Podmioty, które tworzą instytucje kultury, nazywane są ogólnie organizatorami²³. W przypadku gdy jednostka posiada więcej niż jednego organizatora – jak np. Muzeum – Miejsce Pamięci KL Plaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945) (w organizacji) (dalej: Muzeum KL Plaszow) – konieczne jest wskazanie, który z nich będzie pełnił funkcję nadrzędną. Ma to ogromne znaczenie, gdyż wiąże się z szeregiem kluczowych decyzji oraz działań prawnych i organizacyjnych, np. dotyczących tego, kto wydaje akt o utworzeniu instytucji kultury oraz statut, kto dokonuje wpisu do Rejestru Instytucji Kultury (co przekłada się bezpośrednio na określenie, czy instytucja kultury jest jednostką samorządową czy państwową), kto dokonuje wyboru biegłego rewidenta, kto zatwierdza sprawozdania finansowe instytucji kultury, kto wydaje akt powołania dyrektora instytucji kultury.

Akt o utworzeniu instytucji kultury

Wskazanie ról organizatorów dokonuje się w akcie o utworzeniu instytucji kultury, którym w przypadku Muzeum KL Plaszow jest Uchwała Nr XLVII/1273/20 Rady Miasta Krakowa z dnia 14 października 2020 r. W § 1 tej uchwały wprost wskazano, iż Muzeum ma działać jako gminna jednostka organizacyjna w formie samorządowej instytucji kultury i ma być współprowadzone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zatem rolę głównego organizatora pełni Gmina Miejska Kraków²⁴.

Ponadto w dniu 26 lutego 2021 r. organizatorzy podpisali umowę w sprawie prowadzenia jako wspólnej instytucji kultury pod nazwą „»Muzeum – Miejsce Pamięci KL Plaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945)« (w organizacji)”. Określono w niej w szczególności:

1. datę, od której Muzeum KL Plaszow będzie instytucją współprowadzoną;

20 Art. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2267 z późn. zm.); Art. 9 ust. 1 u.o.p.d.k.

21 Art. 9 ust. 2 u.o.p.d.k.

22 Art. 166 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

23 Art. 10 ust. 1 u.o.p.d.k.

24 § 1 Uchwały Nr XLVII/1273/20 Rady Miasta Krakowa z dnia 14 października 2020 r. w sprawie utworzenia samorządowej instytucji kultury: Muzeum – Miejsce Pamięci KL Plaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945) (w organizacji).

2. organizatorów Muzeum, ze wskazaniem, kto sprawuje bezpośredni nadzór;
3. Rejestr Instytucji Kultury, do którego zostało wpisane Muzeum;
4. siedzibę Muzeum;
5. zobowiązanie organizatorów ws. przekazania w użyczenie Muzeum nieruchomości na potrzeby działalności statutowej;
6. zobowiązanie ws. finansowania działalności Muzeum, z określeniem minimalnej wysokości dotacji podmiotowej;
7. zobowiązanie ws. finansowania inwestycji polegającej na wykonaniu upamiętnienia ofiar niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego KL Plaszow;
8. zapisy dotyczące nadania statutu Muzeum;
9. zapisy dotyczące zarządzania Muzeum;
10. zapisy dotyczące likwidacji Muzeum;
11. okres obowiązywania umowy (do 31 grudnia 2051 r.)²⁵.

Szczególnym przykładem instytucji kultury jest Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach (dalej: Muzeum JP II), które w swoim akcie o utworzeniu ma wskazanych aż czterech organizatorów: Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Województwo Małopolskie, Gminę Wadowice oraz Archidiecezję Krakowską²⁶.

Muzeum JP II, podobnie jak Muzeum KL Plaszow, jest samorządową instytucją kultury. Ogólny nadzór nad nim sprawuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a bezpośredni – Zarząd Województwa Małopolskiego. Zarówno Minister, jak i pozostali dwaj organizatorzy, tj. Gmina Wadowice i Archidiecezja Krakowska, mają prawo do samodzielnego nadzoru i kontroli w zakresie gospodarowania środkami, które zostały przez nich przekazane na rzecz Muzeum²⁷.

Problemy w funkcjonowaniu instytucji kultury

Posiadanie przez instytucję kultury więcej niż jednego organizatora wiąże się z wystąpieniem kilku zasadniczych problemów. Pierwszym z nich jest sporządzanie planów i sprawozdań. Każdy z organizatorów wydaje odrębne uchwały i zarządzenia, do których przestrzegania zobowiązane są instytucje kultury przez nich nadzorowane. Wytyczne zawarte w tych dokumentach, mimo iż są opracowane na podstawie

25 Umowa w sprawie prowadzenia jako wspólnej instytucji kultury pod nazwą „Muzeum – Miejsce Pamięci KL Plaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945)” (w organizacji) nr X/VI/18/KD/1/2021 z dnia 26 lutego 2021 r.

26 § 1 Uchwały Nr XLIII/686/10 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie utworzenia wspólnie z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Archidiecezją Krakowską oraz Gminą Wadowice instytucji kultury pn. Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

27 § 6 Statutu Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach, będącego Załącznikiem do Uchwały Nr 501/10 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 6 maja 2010 r. w sprawie nadania statutu samorządowej instytucji kultury Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

ustawy o finansach publicznych (więc powinny być jednolite), zawierają różne formularze planistyczne i sprawozdawcze. Efekt tego jest taki, że pracownicy instytucji kultury przygotowują co najmniej podwójne plany i sprawozdania. Ponadto instytucje współprowadzone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego są zobowiązane do sporządzania materiałów do projektu ustawy budżetowej zgodnie z wytycznymi tzw. noty budżetowej²⁸. Dodatkowym obciążeniem są terminy przygotowywania ww. dokumentacji, które nakładają się na siebie. Dochodzą do tego również inne obowiązki wobec organizatorów – przygotowywanie informacji finansowych, krótkich sprawozdań śródrocznych, sporządzanie zestawień np. dotyczących wynagrodzeń, udzielanie odpowiedzi często w bardzo krótkim czasie (np. w ciągu kilku godzin). Jest to szczególnie uciążliwe w małych jednostkach, które nie posiadają rozbudowanej kadry pracowniczej.

Kolejnym problemem, z którym mierzą się instytucje nadzorowane przez kilku organizatorów, a przede wszystkim nowo powstałe jednostki, jest obowiązek przestrzegania aktów prawa wewnętrznego. *Ignorantia legis non excusat* (łac. nieznajomość prawa nie jest usprawiedliwieniem) – to prawda powszechnie znana, natomiast w rzeczywistości kwestia ta jest bardziej złożona. Jak już wcześniej wspomniano, każdy z organizatorów wydaje odrębne uchwały i zarządzenia. Część aktów prawnych, które obowiązują instytucje kultury, została wydana przed powstaniem danej jednostki. Jednocześnie organizatorzy nie wypracowali systemu informowania nowo powstałych instytucji o „pakiecie aktów prawa wewnętrznego”, które „na start” będą je obowiązywać. Zakłada się, że pracownicy już będą je znali, co jest błędem, gdyż co roku powstaje ich kilkaset²⁹. W praktyce pracownicy sami – w toku swojej pracy – „odkrywają” kolejne wytyczne i zapoznają się z nimi. Inaczej sytuacja wygląda z uchwałami i zarządzeniami wydawanymi na bieżąco, tj. gdy instytucja kultury już istnieje. Wówczas te szczególnie istotne są rozsyłane do nadzorowanych jednostek.

Praktycznie nie jest możliwe, aby pracownicy znali wszystkie akty prawne od pierwszego dnia istnienia instytucji. Wynika to nie tylko z faktu, że co roku powstaje ich kilkaset lub nawet kilka tysięcy, ale również z tego, iż osoby zatrudniane w instytucjach kultury to w większości

28 Nota budżetowa to Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie szczegółowego sposobu, trybu i terminów opracowania materiałów do projektu ustawy budżetowej (Dz.U. z 2022 r., poz. 745 z późn. zm.).

29 W samym 2023 r. Prezydent Miasta Krakowa wydał 3955 zarządzeń (*Zarządzenia Prezydenta Miasta Krakowa*, Biuletyn Informacji Publicznej. Miasto Kraków, www.bip.krakow.pl/zarzadzania/2023/lista/0,100,lista_zarzadzzen_prezydenta_miasta_krakowa_w_roku_2023.html [dostęp: 7.07.2024]); Rada Miasta Krakowa – 657 uchwał (*Rejestr uchwał Rady Miasta Krakowa*, Biuletyn Informacji Publicznej. Miasto Kraków, www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/226715/165/karta [dostęp: 7.07.2024]); Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego – 77 zarządzeń (*Dziennik Urzędowy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego*, Biuletyn Informacji Publicznej. MKiDN, bip.mkidn.gov.pl/pages/dzienniki-urzedowe/dzienniki-urzedowe-mkidn/dziennik-urzedowy-2023.php [dostęp: 7.07.2024]).

pracownicy merytoryczni, którzy skupiają się przede wszystkim na działaniach statutowych jednostki, a pracownicy pionu administracyjnego czy inwestycyjnego często przechodzą z sektora prywatnego, gdzie nie obowiązują przepisy sektora publicznego. Do tego trzeba dotożyć przepisy obowiązujące *stricte* instytucje kultury i wspomniane przepisy prawa wewnętrznego. Oczywiście zdarza się, że pracownicy posiadają już wiedzę i doświadczenie w pracy w sektorze publicznym lub konkretnie – w instytucjach kultury. Należy wspomnieć, że są to wymagania obowiązkowo stawiane kandydatom podczas prowadzenia procesów rekrutacyjnych. Ponadto jest to szczególnie ważne na stanowiskach zarządczych i kierowniczych. Niestety często kandydaci nie spełniają tych warunków, mimo innych bardzo wysokich kompetencji. Wówczas pracy w instytucji kultury uczą się „na żywym organizmie”.

Jest to bardzo ryzykowne szczególnie w przypadku stanowiska głównego księgowego, które jest jedynym (obok kierownika jednostki) stanowiskiem wymienionym wprost w ustawie o finansach publicznych³⁰. Księgowość instytucji kultury to wciąż nisza. I mimo iż opiera się przede wszystkim na ustawie o rachunkowości³¹, znowu niezbędna jest znajomość przepisów obowiązujących jednostki sektora finansów publicznych, *stricte* instytucje kultury, oraz znajomość przepisów prawa wewnętrznego. Brak lub niewystarczająca liczba wolnych (tj. takich, którzy poszukują pracy) głównych księgowych specjalizujących się w tym zakresie powoduje, że instytucje kultury zatrudniają często specjalistów z biur rachunkowych lub ogólnie z sektora prywatnego. Prowadzi to niestety do sytuacji, w których popełniane są poważne błędy w gospodarce finansowej jednostki, a kadra zarządzająca (w szczególności kierownik jednostki) jest narażona na zarzuty naruszenia dyscypliny finansów publicznych³².

To kolejna trudność w funkcjonowaniu instytucji kultury, gdyż dodatkowo wiąże się koniecznością powtarzania procesu rekrutacji, co generuje koszty, zajmuje czas, powoduje dezorganizację pracy całej instytucji i naraża ją na kolejne błędy. Ponadto nowo powstałe instytucje, mając ograniczony budżet oraz zasoby lokalowe, poszukują głównych księgowych, którzy jednocześnie posiadają kompetencje z zakresu płac i kadr. Interdyscyplinarność pracowników (nie tylko głównych księgowych) jest szczególnie pożądana w pierwszej fazie funkcjonowania instytucji kultury, tj. w fazie organizacji. Zatrudnienie takiej kadry jest bardzo trudne,

30 W art. 54 Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1270 z późn. zm.) określono, jakie obowiązki i odpowiedzialność kierownik jednostki powierza głównemu księgowemu, jakie są jego uprawnienia, czym jest wstępna kontrola dokonywana przez głównego księgowego. Jednakże najważniejszym ustępem w kontekście omawianego zagadnienia jest ust. 2 ww. artykułu, dotyczący wymagań, jakie musi spełniać kandydat ubiegający się o to stanowisko.

31 Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 120 z późn. zm.).

32 Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 104).

ale nie jest niemożliwe. Do instytucji kultury trafiają często pasjonaci, którzy rozumieją misję jednostki i znaczenie swojej pracy, a przez to są gotowi do wychodzenia poza ramy swojego zakresu obowiązków.

List intencyjny

Sam proces utworzenia instytucji kultury poprzedzony jest szeregiem działań, często również konsultacji społecznych. W praktyce najczęstszym dokumentem wydawanym przed utworzeniem takiej jednostki jest list intencyjny.

List intencyjny w sprawie zamiaru podjęcia przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wspólnego z Gminą Miejską Kraków prowadzenia instytucji kultury pod nazwą „Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945)” został podpisany w Krakowie w dniu 8 czerwca 2020 r. Warto jednak wspomnieć, iż temat upamiętnienia na terenie byłego KL Płaszow pojawił się znacznie wcześniej. Pierwotnie Muzeum stanowiło część Muzeum Historycznego Miasta Krakowa (obecnie Muzeum Krakowa) – najpierw jako pracownia, a od 2016 r. oddział³³. 26 stycznia 2017 r. Gmina Miejska Kraków, Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie oraz Muzeum Historyczne Miasta Krakowa podpisały porozumienie o współpracy, w którym zapisano, iż „w celu należytego i godnego upamiętnienia ofiar byłego niemieckiego obozu koncentracyjnego KL Płaszow” zostanie utworzone na jego miejscu muzeum – działające jako przyszły Oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, wykonane w ramach projektu współfinansowanego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pn. „Zagospodarowanie terenu byłego obozu Płaszów w Krakowie – Pomnik Męczeństwa”³⁴.

Następnie, dopiero po ponad trzech latach od przyjęcia ww. porozumienia, podpisano wspomniany list intencyjny, w którym określono ramy prawno-organizacyjne nowej instytucji. W szczególności zawarto w nim zapisy dotyczące:

1. planowanej daty utworzenia instytucji kultury;
2. sposobu finansowania kosztów funkcjonowania oraz działalności merytorycznej Muzeum;
3. minimalnej wysokości dotacji podmiotowej, która będzie przekazywana przez organizatorów;
4. sposobu finansowania i przewidywanego okresu trwania inwestycji³⁵;
5. okresu współprowadzenia instytucji przez Gminę Miejską Kraków oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (30 lat);

33 Więcej na ten temat w: M. Bednarek, *Scenariusz upamiętnienia na terenie miejsca pamięci KL Płaszow – prezentacja założeń*, „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 2020, nr 38, s. 11–40.

34 Preambuła, akapit drugi Porozumienia o współpracy zawartego w dniu 26 stycznia 2017 r. w Krakowie.

35 Muzeum KL Płaszow realizuje zadanie inwestycyjne pn. „Muzeum – Miejsce Pamięci «KL Płaszow»”.

6. użyczenia nieruchomości na cele realizacji przez Muzeum działalności statutowej;
7. nazwy instytucji;
8. formy prawnej;
9. zamiaru powierzenia zarządu nad Muzeum przez Gminę³⁶.

Zgodnie z ustawą wydany przez organizatora akt o utworzeniu instytucji kultury określa przede wszystkim przedmiot działania jednostki, jej nazwę i siedzibę. Ponadto konieczne jest wskazanie w nim, czy instytucja jest instytucją artystyczną oraz czy będzie prowadzić działalność w więcej niż jednej formie organizacyjnej³⁷.

Statut oraz Rejestr Instytucji Kultury

Drugim obok aktu o utworzeniu dokumentem, na podstawie którego działają instytucje kultury, jest statut nadawany przez organizatora³⁸. W sytuacji, gdy jednostka ma więcej niż jednego organizatora, statut jest uzgadniany wspólnie przez wszystkie podmioty ją tworzące, a wydawany jest przez organizatora sprawującego bezpośredni nadzór. W takim przypadku proces uzgadniania może się przedłużyć, szczególnie gdy organizatorzy nie zgadzają się ze sobą w sprawie zapisów, jakie ma zawierać ww. dokument.

Pierwszy statut Muzeum KL Płaszow został nadany Uchwałą Nr XLVII/1273/20 Rady Miasta Krakowa z dnia 14 października 2020 r., tj. łącznie z aktem o utworzeniu instytucji. Po przeprowadzeniu ponownych uzgodnień między organizatorami statut Muzeum KL Płaszow został zmieniony i nadany Uchwałą Nr CXXII/3321/23 Rady Miasta Krakowa z dnia 8 listopada 2023 r. Będzie on obowiązywał do czasu zakończenia procesu organizowania Muzeum, tj. do dnia otwarcia wystawy stałej. Istnieje możliwość wprowadzania do niego zmian przez Gminę Miejską Kraków, ale w uzgodnieniu z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego³⁹.

Statut zawiera następujące obowiązkowe elementy:

1. nazwę, teren działania i siedzibę instytucji kultury;
2. zakres działalności;
3. organy zarządzające i doradcze oraz sposób ich powoływania;
4. określenie źródeł finansowania;
5. zasady dokonywania zmian statutowych;
6. postanowienia dotyczące prowadzenia działalności innej niż kulturalna, jeżeli instytucja zamierza działalność taką prowadzić⁴⁰.

36 List intencyjny w sprawie zamiaru podjęcia przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wspólnego z Gminą Miejską Kraków prowadzenia instytucji kultury pod nazwą „Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945)” z dnia 8 czerwca 2020 r.

37 Art. 11 ust. 1 u.o.p.d.k.

38 Art. 13 ust. 1 u.o.p.d.k.

39 § 18 Uchwały Nr CXXII/3321/23 Rady Miasta Krakowa z dnia 8 listopada 2023 r. w sprawie nadania statutu instytucji kultury pod nazwą Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945) (w organizacji).

40 Art. 13 ust. 1 u.o.p.d.k.

Można zatem stwierdzić, że informacje te częściowo pokrywają się z tymi zawartymi w akcie o utworzeniu.

Instytucja kultury uzyskuje osobowość prawną z chwilą wpisu do Rejestru Instytucji Kultury, który jest prowadzony przez organizatora⁴¹. Z tym dniem może również rozpocząć swoją działalność. Co ważne, instytucja kultury podlega wpisowi do rejestru z urzędu⁴². Muzeum KL Płaszow jest wpisane do Rejestru Instytucji Kultury prowadzonego przez Gminę Miejską Kraków pod numerem 38⁴³.

Inne obowiązki instytucji kultury jako osoby prawnej

Instytucje kultury jako osoby prawne mają obowiązek stosowania przepisów prawa, które nie wynikają wprost z prowadzonej działalności kulturalnej, ale z ich formy prawnej. Jednym z nich jest obowiązek ewidencyjny. Instytucja kultury jest podatnikiem, wobec tego zobowiązana jest do dokonania zgłoszenia identyfikacyjnego do naczelnika urzędu skarbowego, a następnie do aktualizowania danych objętych zgłoszeniem identyfikacyjnym⁴⁴. Zgłoszenie dokonywane jest na formularzu NIP-2⁴⁵.

Kolejny obowiązek instytucji kultury jako osoby prawnej to dokonanie wpisu w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej (rejestr REGON). W tym celu jednostka składa wniosek RG-OP⁴⁶ w urzędzie statystycznym województwa właściwym dla jej siedziby⁴⁷.

Instytucja kultury jako jednostka, która jest jednocześnie płatnikiem składek (gdyż m.in. zatrudnia pracowników), zobowiązana jest do

41 W Rejestrze Instytucji Kultury gromadzone są następujące dane: data wpisu do rejestru oraz daty kolejnych wpisów, pełna i skrócona nazwa instytucji kultury, siedziba i adres instytucji kultury, oznaczenie organizatora oraz oznaczenie podmiotu, z którym organizator prowadzi instytucję kultury, akt utworzenia oraz akt o nadaniu statutu instytucji kultury (*Załącznik aktualny: „Rejestr Instytucji Kultury, dla których organizatorem jest Gmina Miejska Kraków”...*, Biuletyn Informacji Publicznej. Miasto Kraków, www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/454942/karta [dostęp: 5.03.2024]).

42 Art. 14, ust. 1, 3 u.o.p.d.k.

43 Zgodnie z informacjami zawartymi na stronie Urzędu Miasta Krakowa Gmina prowadzi i współprowadzi 29 instytucji kultury i zabezpiecza środki finansowe na ich utrzymanie (*Instytucje kultury*, Biuletyn Informacji Publicznej. Miasto Kraków, www.bip.krakow.pl/?dok_id=110 [dostęp: 5.03.2024]).

44 Art. 2, ust. 1, art. 5, ust. 1 oraz art. 3 Ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2500 z późn. zm.).

45 Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 19 lipca 2021 r. w sprawie wzorów formularzy zgłoszeń identyfikacyjnych i zgłoszeń aktualizacyjnych oraz zgłoszeń w zakresie danych uzupełniających (Dz.U. z 2021 r., poz. 1404 z późn. zm.).

46 Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń (Dz.U. z 2015 r., poz. 2009 z późn. zm.).

47 Art. 42, ust. 1, pkt 1 oraz ust. 6 Ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 773).

złożenia druku ZUS ZPA⁴⁸, czyli zgłoszenia płatnika składek w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (w oddziale ZUS właściwym według siedziby instytucji kultury). Ma na to 7 dni od daty zatrudnienia pierwszego pracownika lub powstania stosunku prawnego uzasadniającego objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi pierwszej osoby⁴⁹.

Zarządzanie instytucją kultury

Kolejnym niezwykle ważnym zagadnieniem jest kwestia zarządzania instytucją kultury. Ustawodawca dopuszcza dwie możliwości: instytucja kultury może być zarządzana i reprezentowana na zewnątrz przez dyrektora⁵⁰ lub zarządcę (osobę fizyczną lub prawną)⁵¹.

W pierwszym przypadku dyrektor jest powoływany przez organizatora na czas określony (w instytucji artystycznej – od trzech do pięciu sezonów artystycznych⁵²; w pozostałych instytucjach kultury – od trzech do siedmiu lat). W przypadku instytucji współprowadzonych kandydat na dyrektora musi być zaakceptowany przez wszystkie podmioty, co może stanowić pewną trudność w sytuacji, gdy organizatorzy nie zgadzają się ze sobą co do oceny kandydata lub gdy – w skrajnych przypadkach – ponad dobro instytucji kultury stawiane są kwestie polityczne lub światopoglądowe pojedynczych urzędników czy członków komisji.

Co w przypadku, gdy organizatorzy nie są jednomyślni? Taka sytuacja miała miejsce w Muzeum JP II w 2018 r. Punktem wyjścia był tutaj zapis w statucie instytucji: „Dyrektor Muzeum będzie powoływany przez Zarząd Województwa Małopolskiego w trybie i na zasadach zgodnych z obowiązującymi przepisami prawa, na wniosek Metropolity Arcybiskupa Krakowskiego, jako przedstawiciela Archidiecezji Krakowskiej, i po uzgodnieniu z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Gminą Wadowice”⁵³. Jasno zatem określono, że jedynie przedstawiciel Archidiecezji Krakowskiej ma prawo

48 Załącznik nr 6 do Rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 grudnia 2020 r. w sprawie określenia wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika składek, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących, zgłoszeń danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, raportów informacyjnych, oświadczeń o zamiarze przekazania raportów informacyjnych, informacji o zawartych umowach o dzieło oraz innych dokumentów (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2032 z późn. zm.).

49 Art. 43, ust. 1 i 3 Ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 z późn. zm.).

50 Art. 17 u.o.p.d.k.

51 Art. 15a, ust. 1 u.o.p.d.k.

52 Sezon artystyczny rozpoczyna się w dniu 1 września, a kończy w dniu 31 sierpnia następnego roku (Art. 11a, ust. 2 u.o.p.d.k.).

53 § 8 ust. 2 Statutu Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach, będącego Załącznikiem do Uchwały Nr 501/10 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 6 maja 2010 r. w sprawie nadania statutu samorządowej instytucji kultury Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

do wysuwania kandydatów na stanowisko dyrektora. Taki zapis zapewniła sobie Archidiecezja w związku z faktem, iż jest właścicielem budynku Domu Rodzinnego Papieża zlokalizowanego w Wadowicach przy ul. Kościelnej 7⁵⁴. To pozwoliło jej zachować wpływ na sposób zarządzania instytucją.

31 sierpnia 2018 r. kończyła się trzyletnia kadencja ówczesnego dyrektora ks. Jacka Pietruszki. Archidiecezja Krakowska ponownie zaproponowała go na stanowisko dyrektora⁵⁵. Jednakże nie uzyskał on poparcia ówczesnego burmistrza Wadowic Mateusza Klinowskiego. W związku z powyższym pozostali organizatorzy zdecydowali się na zabieg polegający na powierzeniu obowiązków dyrektora ks. Jackowi Pietruszce przez okres nie dłuższy niż jeden rok, do czasu powołania dyrektora Muzeum JP II przez Zarząd Województwa Małopolskiego⁵⁶.

Rok 2018 był również rokiem wyborów samorządowych, w wyniku których wybrano nowego burmistrza Wadowic Bartosza Kalińskiego. Już 28 stycznia 2019 r. wyraził on pisemną zgodę na powołanie ks. dr. Jacka Pietruszki na stanowisko dyrektora Muzeum JP II. Po spełnieniu wszystkich wymaganych prawem przesłanek Zarząd Województwa Małopolskiego powołał go na stanowisko dyrektora Muzeum JP II na okres 5 lat od 1 czerwca 2019 r.⁵⁷

W procesie powoływania dyrektora organizatorzy są zobowiązani do zasięgnięcia opinii związków zawodowych, jeśli takie działają w danej instytucji kultury, oraz stowarzyszeń zawodowych i twórczych właściwych ze względu na rodzaj działalności prowadzonej przez instytucję⁵⁸. Kandydat może być wyłoniony w drodze konkursu. Należy jednak podkreślić, iż Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego wydał rozporządzenie, w którym określił wykaz samorządowych instytucji

54 § 3 ust. 2 Uchwały Nr XLIII/686/10 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie utworzenia wspólnie z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Archidiecezją Krakowską oraz Gminą Wadowice instytucji kultury pn. Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

55 Uchwała Nr 1142/18 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 26 czerwca 2018 r. w sprawie zwrócenia się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Gminy Wadowice o wyrażenie zgody na powołanie księdza dr. Jacka Pietruszki na stanowisko Dyrektora Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach na okres pięciu lat oraz do stowarzyszeń zawodowych i twórczych właściwych ze względu na rodzaj działalności prowadzonej przez instytucję, z prośbą o opinię w sprawie powołania księdza dr. Jacka Pietruszki na stanowisko Dyrektora Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach na okres pięciu lat.

56 § 1 Uchwały Nr 1487/18 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 21 sierpnia 2018 r. w sprawie powierzenia pełnienia obowiązków dyrektora Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach ks. dr. Jackowi Pietruszce.

57 Uchwała Nr 918/19 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 28 maja 2019 roku w sprawie powołania ks. dr. Jacka Pietruszki na stanowisko dyrektora Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

58 Art. 15, ust. 1–2 u.o.p.d.k.

kultury⁵⁹, w których konkurs na dyrektora jest obowiązkowy ze względu na znaczenie tych instytucji dla kultury narodowej⁶⁰.

W przypadku powierzenia zarządzania instytucją kultury osobie prawnej lub osobie fizycznej organizator zawiera z zarządcą umowę o zarządzaniu instytucją kultury. Umowa ta może być zawarta na czas określony, ale nie krótszy niż trzy lata, i musi określać przede wszystkim:

1. warunki wynagradzania zarządcy, które uwzględniają zasadę równowagi świadczeń;
2. sposób podziału zysku;
3. kryteria oceny pracy zarządcy;
4. tryb przeprowadzania kontroli;
5. kary umowne z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy;
6. przestanki i tryb rozwiązywania umowy przed upływem terminu, na który została zawarta.

Ponadto, gdy instytucja kultury jest zarządzana przez osobę prawną, umowa powinna zawierać zapis, kto w imieniu zarządcy wykonywać będzie czynności zarządu⁶¹. Często na zarządcę wybierana jest inna instytucja kultury, która posiada ustabilizowaną sytuację, wieloletnie doświadczenie i zasoby kadrowe. Tak było w przypadku Muzeum KL Płaszow, które w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r. było zarządzane przez Muzeum Historyczne Miasta Krakowa na podstawie umowy o zarządzaniu instytucją kultury nr WII/3779/KD/493/2020 z dnia 22 grudnia 2020 r. zawartej między Gminą Miejską Kraków a ww. Muzeum.

Umowa była zawarta do 31 grudnia 2024 r., natomiast organizator (Gmina Miejska Kraków) w trakcie jej trwania zdecydował o zmianie sposobu zarządzania Muzeum KL Płaszow. W związku z tym w grudniu 2023 r. Prezydent Miasta Krakowa wydał akt powołania na stanowisko dyrektora pani Moniki Bednarek na okres od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2028 r.⁶²

Oprócz elementów wynikających z art. 15a ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej umowa o zarządzaniu instytucją kultury zawiera m.in. zapisy dotyczące wzajemnych praw i obowiązków zarządcy i organizatora, miejsca wykonywania umowy, czasu jej trwania i zakresu czasowego usług świadczonych przez zarządcę⁶³.

59 Załącznik do Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 lipca 2015 r. w sprawie wykazu samorządowych instytucji kultury, w których wyłonienie kandydata na stanowisko dyrektora następuje w drodze konkursu (Dz.U. z 2015 r., poz. 1298).

60 Art. 16, ust. 1-2 u.o.p.d.k.

61 Art. 15a u.o.p.d.k.

62 Akt powołania dyrektora Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945) (w organizacji) z grudnia 2023 r.

63 Umowa o zarządzaniu instytucją kultury nr WII/3779/KD/493/2020 z dnia 22 grudnia 2020 r. zawarta między Gminą Miejską Kraków a Muzeum Historycznym Miasta Krakowa.

Podsumowanie

Na nowo powstałej instytucji kultury ciąży bardzo wiele obowiązków, począwszy od zatrudnienia wykwalifikowanej kadry, w tym głównego księgowego, poprzez stworzenie i wdrożenie procedur, regulaminów, instrukcji, skończywszy na wykonywaniu działalności statutowej, do której została powołana w sposób zgodny z prawem, w ramach posiadanych środków finansowych oraz zgodnie z planem finansowym.

Jest to o tyle trudne, że do samej ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej wydano blisko 20 aktów wykonawczych. Ponadto w związku z tym, iż instytucja kultury jest osobą prawną oraz jednostką sektora finansów publicznych, obowiązują ją również akty prawne i wykonawcze z tego zakresu⁶⁴.

Mnogość przepisów nie ułatwia funkcjonowania instytucji kultury, szczególnie tych, które są w początkowej fazie działania i nie posiadają rozbudowanej kadry pracowniczej, dużego budżetu czy własnego lokalu. W związku z powyższym oddanie nowej jednostki pod zarządek innej instytucji kultury z długoletnim doświadczeniem wydaje się najlepszym rozwiązaniem. Pozwala to w dużej mierze na uniknięcie błędów i skupienie się na etapie organizacji jednostki oraz procesie inwestycyjnym. Niezależnie od tego, czy instytucja kultury jest nowa czy posiada długoletni staż, nie uniknie trudności ani problemów związanych z funkcjonowaniem. Najważniejsze jest, jak na te trudności zareaguje. ■

64 Do najważniejszych należą m.in.:

- 1) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1270 z późn. zm.);
- 2) Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 104);
- 3) Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 120 z późn. zm.);
- 4) Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1465);
- 5) Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1570 z późn. zm.);
- 6) Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2805 z późn. zm.);
- 7) Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 226 z późn. zm.);
- 8) Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 z późn. zm.);
- 9) Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1781);
- 10) Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2509).

Bibliografia

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o finansowym wspieraniu produkcji audiowizualnej, t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 198.
- Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1781.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1270 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 130.
- Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 104.
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1570 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2267 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 840 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2393.
- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 385.
- Ustawa z dnia 7 listopada 1996 r. o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych, t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 545.
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2500 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 773.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 120 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2509.
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2805 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 87.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 226 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 265.
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1465.
- Rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 19 lipca 2021 r. w sprawie wzorów formularzy zgłoszeń identyfikacyjnych i zgłoszeń aktualizacyjnych oraz zgłoszeń w zakresie danych uzupełniających, Dz.U. z 2021 r., poz. 1404 z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 grudnia 2020 r. w sprawie określenia wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika składek, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących, zgłoszeń danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, raportów informacyjnych, oświadczeń o zamiarze przekazania raportów informacyjnych, informacji o zawartych umowach o dzieło oraz innych dokumentów, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2032 z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 lipca 2018 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej na działalność kulturalną prowadzoną przez jednostki organizacyjne podległe ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych lub przez niego nadzorowane, Dz.U. z 2018 r., poz. 1418.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 września 2017 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej na działalność kulturalną prowadzoną przez jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Sprawiedliwości lub przez niego nadzorowane, Dz.U. z 2017 r., poz. 1841.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, Dz.U. z 2015 r., poz. 2009 z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 lipca 2015 r. w sprawie wykazu samorządowych instytucji kultury, w których wyłonienie kandydata na stanowisko dyrektora następuje w drodze konkursu, Dz.U. z 2015 r., poz. 1298.
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej na działalność kulturalną prowadzoną przez jednostki organizacyjne podległe lub nadzorowane przez Ministra Obrony Narodowej, Dz.U. z 2012 r., poz. 195.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 12 października 1992 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej na działalność kulturalną prowadzoną w jednostkach organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych, Dz.U. z 1992 r., Nr 79, poz. 403.
- Uchwała Nr CXXII/3321/23 Rady Miasta Krakowa z dnia 8 listopada 2023 r. w sprawie nadania statutu instytucji kultury pod nazwą Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945) (w organizacji).

Uchwała Nr XLVII/1273/20 Rady Miasta Krakowa z dnia 14 października 2020 r. w sprawie utworzenia samorządowej instytucji kultury: Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945) (w organizacji).

Uchwała Nr 918/19 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 28 maja 2019 roku w sprawie powołania ks. dr. Jacka Pietruszki na stanowisko dyrektora Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

Uchwała Nr 1487/18 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 21 sierpnia 2018 r. w sprawie powierzenia pełnienia obowiązków dyrektora Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach ks. dr. Jackowi Pietruszce.

Uchwała Nr 1142/18 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 26 czerwca 2018 r. w sprawie zwrócenia się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Gminy Wadowice o wyrażenie zgody na powołanie księdza dr. Jacka Pietruszki na stanowisko Dyrektora Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach na okres pięciu lat oraz do stowarzyszeń zawodowych i twórczych właściwych ze względu na rodzaj działalności prowadzonej przez instytucję, z prośbą o opinię w sprawie powołania księdza dr. Jacka Pietruszki na stanowisko Dyrektora Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach na okres pięciu lat.

Uchwała Nr 501/10 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 6 maja 2010 r. w sprawie nadania statutu samorządowej instytucji kultury Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

Uchwała Nr XLII/686/10 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie utworzenia wspólnie z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Archidiecezją Krakowską oraz Gminą Wadowice instytucji kultury pn. Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

Materiały źródłowe

Akt powołania dyrektora Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945) (w organizacji) z grudnia 2023 r.

List intencyjny w sprawie zamiaru podjęcia przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wspólnego z Gminą Miejską Kraków prowadzenia instytucji kultury pod nazwą „Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945)” z dnia 8 czerwca 2020 r.

Porozumienie o współpracy zawarte w dniu 26 stycznia 2017 r. w Krakowie pomiędzy Gminą Miejską Kraków, Gminą Wyznaniową Żydowską w Krakowie oraz Muzeum Historycznym Miasta Krakowa.

Umowa o zarządzaniu instytucją kultury nr WII/3779/KD/493/2020 z dnia 22 grudnia 2020 r. zawarta między Gminą Miejską Kraków a Muzeum Historycznym Miasta Krakowa.

Umowa w sprawie prowadzenia jako wspólnej instytucji kultury pod nazwą „Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945)” (w organizacji) nr X/VI/18/KD/1/2021 z dnia 26 lutego 2021 r.

Źródła internetowe

Dziennik Urzędowy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Biuletyn Informacji Publicznej. MKiDN, bip.mkidn.gov.pl/pages/dzienniki-urzedowe/dzienniki-urzedowe-mkidn/dziennik-urzedowy-2023.php (dostęp: 7.07.2024).

Instytucje kultury, Biuletyn Informacji Publicznej. Miasto Kraków, www.bip.krakow.pl/?dok_id=110 (dostęp: 5.03.2024).

Kultura, Słownik języka polskiego PWN, www.sjp.pwn.pl/szukaj/kultura.html (dostęp: 27.02.2024).

Pojęcia stosowane w statystyce publicznej. Instytucja kultury, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/128,pojecie.html (dostęp: 27.02.2024).

Rejestr uchwał Rady Miasta Krakowa, Biuletyn Informacji Publicznej. Miasto Kraków, www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/226715/165/karta (dostęp: 7.07.2024).

Załącznik aktualny: „Rejestr Instytucji Kultury, dla których organizatorem jest Gmina Miejska Kraków”..., Biuletyn Informacji Publicznej. Miasto Kraków, www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/454942/karta (dostęp: 5.03.2024).

Zarządzenia Prezydenta Miasta Krakowa, Biuletyn Informacji Publicznej. Miasto Kraków, www.bip.krakow.pl/zarzadenia/2023/lista/0,100,lista_zarzaden_prezydenta_miasta_krakowa_w_roku_2023.html (dostęp: 7.07.2024).

Opracowania

Bednarek Monika, *Scenariusz upamiętnienia na terenie miejsca pamięci KL Płaszow – prezentacja założeń*, „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 2020, nr 38, s. 11–40.